

ธนาคารอิสลาม

ดลมนธธจัน บากา*

ในขณะที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังพูดถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษ เศรษฐกิจสามเสา (MIT) ธนาคารอิสลามอันเป็นธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย (Banking Without Interest) ในปัจจุบันก็ยังมีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับระบบของธนาคารอิสลาม ทั้งๆ ที่มีนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ได้พยายามเขียนบทความแล้วหลายครั้ง ความจริงเรื่องของธนาคารอิสลามได้ถูกจุดประกายขึ้นในหลักสูตรอิสลามศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีการเรียนการสอนเรื่องธนาคารอิสลามในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มาตั้งแต่ พ.ศ.2525 คณาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเขตปัตตานี ภายใต้การนำของอาจารย์ปัญญา ยวนแหล และ มีอาจารย์อนันต์ โอกฤษ อาจารย์แวอุเซิง มะแคเยาะ และผู้เขียนได้ร่วมเดินทางไปยังประเทศมาเลเซียใน พ.ศ.2525 เพื่อจะดูงานด้านธนาคารอิสลาม แต่ปรากฏว่าขณะนั้นทางมาเลเซียกำลังเตรียมการที่จะจัดตั้ง แต่ยังมีได้จัดตั้ง ปัจจุบันนี้ในมาเลเซียมีธนาคารอิสลามเรียบริยอแล้วหนึ่งแห่งเรียกว่า Bank Islam

หวังว่าในเวลาไม่ช้านี้เมื่อจะพัฒนาชายแดนภาคใต้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษรัฐบาลก็น่าที่จะอนุญาตให้เปิดธนาคารอิสลามเพื่อให้เป็นเขตพิเศษจริงๆ ที่แตกต่างจากภูมิภาคที่มีใช่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เมื่อรัฐบาลจะอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติเปิดสาขาในประเทศได้น่าที่จะอนุญาตให้เปิดธนาคารอิสลามได้เช่นกัน จึงนับว่า “เท่าเทียมกัน” ดังนั้น จึงเห็นควรอย่างยิ่งที่จะกล่าวถึงธนาคารอิสลาม เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจพื้นฐานของธนาคารอิสลามไว้บ้าง และบทความนี้ได้เขียนมาตั้งแต่ พ.ศ.2525 เพื่อใช้ในการสอนนักศึกษาอาจจะมีบางตอนเป็นข้อมูลที่ล้าสมัย แต่ก็ต้องการบันทึกไว้ให้เป็นประวัติศาสตร์จึงยังคงไว้เหมือนเดิม

1. พื้นฐานการจัดตั้งธนาคารอิสลาม

การจัดตั้งธนาคารในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันโดยทั่วไปมักผูกพันกับดอกเบี้ยอันเป็นหลักการสำคัญแต่ธนาคารอิสลามนั้นเป็นธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ยโดยสิ้นเชิงและมีรูปแบบเฉพาะตัวอันมีพื้นฐานมาจากหลักการและบทบัญญัติทางศาสนาดังปรากฏในอัลกุรอาน ซูเราะฮ์ อัลบะกอเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 275 ความว่า

“...ผู้ใดหันไปยังกิจการดอกเบี้ยดังนั้นพวกเขาเป็นชาวรอกพวกเขาอยู่ในนั้นตลอดไป” และในซูเราะฮ์เดียวกัน อายะฮ์ที่ 278 ความว่า “โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาจงอย่าเกรงอัลลอฮ์ และละทิ้งเศษเสี้ยวของดอกเบี้ยเถิด ถ้าสูเจ้าศรัทธา” ใ้ธนาคารอิสลาม ใ้ธนาคารจากคัมภีร์อัลกุรอานดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นว่าอิสลามห้ามเรื่องกิจการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุนี้นักการเงิน และนายธนาคารในประเทศมุสลิม จึงได้หาทางนำอุดมการณ์นี้ออกมาใช้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ด้วยการจัดตั้งธนาคารอิสลามขึ้น โดยจะดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการธนาคารและการเงิน แต่ทว่าจะใช้หลักการแบ่งผลกำไรแทนการคิดดอกเบี้ยตามธนาคารทั่วไปได้ปฏิบัติกัน

ความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารอิสลามได้เริ่มขึ้นในประเทศอียิปต์ ในค.ศ.1963 หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งธนาคารออมสินโดยไม่มีดอกเบี้ยตามหลักการอิสลามต่อมาที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มประเทศอิสลาม ครั้งที่ 13 ซึ่งได้จัดให้มีขึ้นที่นครญิดดะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในปี ค.ศ.1973 ก็ได้มีการนำความคิดอันนี้มาดำเนินการ พร้อมกันนี้ที่ประชุมได้เสนอให้จัดตั้งอนุกรรมการทางด้านเศรษฐกิจพิเศษเพื่อ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และผู้จัดการบริหาร บริษัทปัตตานีบริการการเดินทางและธุรกิจ จำกัด

จัดตั้งธนาคารอิสลามโดยด่วน จึงได้มีการจัดตั้งธนาคารแห่ง
อิสลามขึ้นในนครฤตะกูในปี ค.ศ.1975 ตั้งแต่นั้นมา ธนาคาร
อิสลามจึงได้แพร่หลายไปในกลุ่มประเทศอิสลามอื่นๆ

ปัจจุบันนี้จำนวนธนาคารอิสลามในกลุ่มประเทศอาหรับ
ได้เพิ่มเป็น 14 แห่งนอกเหนือจากธนาคารอิสลามในประเทศ
สวิสเซอร์แลนด์ ส่วนในเอเชียอาคเนย์ก็ได้มีการจัดตั้งธนาคาร
อิสลามขึ้นที่ประเทศมาเลเซีย (ความจริงขณะนั้นยังไม่จัดตั้ง กำลัง
เตรียมการเท่านั้นเอง)

2. หลักการธนาคารอิสลาม

ธนาคารอิสลามวางรากฐานอยู่บนหลักการของหุ้นส่วน
กล่าวคือ ตามหลักการอิสลามนั้น จะทำให้ธนาคาร ผู้ฝาก และ
เจ้าของโครงการที่มากู้เงินไปประกอบกิจการรับผิดชอบและ
เสี่ยงต่อผลกำไรโดยเท่าเทียมกันในทางปฏิบัติ ผู้ฝากจะฝาก
เงินของตนได้ในบัญชีของทางธนาคารอิสลาม โดยจะไม่ได้รับ
หลักประกันเรื่องดอกเบี้ยแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามทาง
ธนาคารจะให้สัญญาแก่ผู้ฝากว่า ผู้ฝากจะได้รับส่วนแบ่งจาก
กำไรในกิจการที่ทางธนาคารให้ความสนับสนุนทางการเงินแก่
โรงงานอุตสาหกรรมใหม่ แห่งใดแห่งหนึ่ง ผู้ฝากไม่ต้องจ่าย
ดอกเบี้ยแต่อย่างใด แต่ผู้ที่กู้เงินจากธนาคารไปนั้นจะต้องให้
สัญญาว่าจะแบ่งเปอร์เซ็นต์จากกำไรที่ได้ให้แก่ธนาคารส่วนหนึ่ง
หลังจากที่โรงงานเริ่มต้นดำเนินกิจการไปแล้ว ถ้าหากทางโรงงาน
ทำกำไรได้งดงาม และในเวลาอันรวดเร็ว ทางธนาคารก็จะได้
รับส่วนแบ่งตามอัตราส่วนของผลกำไรด้วย แต่ถ้าโรงงานได้
กำไรน้อย ธนาคารก็จะได้รับส่วนแบ่งน้อยตามไปด้วย

ธนาคารจะรักษาทุนสำรองส่วนหนึ่งเอาไว้เสมอ ทั้งนี้
เพื่อเอาไว้จัดสรรปันส่วนแบ่งให้แก่ผู้ฝาก และผู้ถือหุ้นในระหว่าง
ปีที่ไม่มีผลกำไรใด แต่เรื่องที่ว่าจะมีได้กำไรนี้เป็นไปได้น้อยมาก
เพราะธนาคารจะรู้ความเคลื่อนไหวของระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างดี
และมักจะเป็นผู้ที่มองเห็นการไกลในการลงทุนเสมอ

3. ระบบธนาคารอิสลาม

เมื่อธนาคารอิสลามตั้งอยู่บนหลักการของหุ้นส่วน และ
ไม่มีดอกเบี้ย ฉะนั้นปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายดอกเบี้ยแก่ผู้ฝากเงิน
หรือการคิดดอกเบี้ยจากผู้มาใช้บริการมาขอกู้เงินจึงไม่เกิดขึ้นกับ
ธนาคารประเภทนี้ ระบบธนาคารอิสลามอาจริเริ่มโดยเอกชน
หรือรัฐก็ได้ โดยระบบแล้วธนาคารอิสลามจะมีเงินฝากอยู่ 2
ประเภทด้วยกัน คือ

3.1 เงินฝากที่ผู้ฝากไม่สามารถจะถอนคืนได้หากไม่

แจ้งล่วงหน้า เงินทุนของผู้ฝากเหล่านี้ จะถูกนำไปลงในกิจการ
ที่ก่อให้เกิดผลผลิตในระยะสั้น ธนาคารไม่คิดค่าปวยการใดๆ
จากผู้ฝากประเภทนี้ ผู้ฝากจะได้รับส่วนแบ่งผลกำไร หรือ
รับผิดชอบต่อการขาดทุนจากการที่ธนาคารเอาเงินของผู้ฝากไป
ลงทุนตามอัตราส่วนของเงินฝาก เมื่อสิ้นปีงบประมาณในรูป
ของส่วนแบ่ง

3.2 เงินฝากที่ผู้ฝากสามารถได้ถอนคืนได้ตลอดเวลาโดย

ไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า เงินฝากชนิดนี้เป็นเงินฝากไว้เฉยๆ เพื่อ
เก็บรักษา ไม่ใช่ฝากเพื่อการลงทุนในกิจการการผลิตเมื่อครบ
รอบปี ธนาคารจะหัก “ชะกาด” จากจำนวนเงินที่ฝากอยู่ใน
ธนาคาร และคิดค่าบริการฝากเงิน-ถอนเงินจากผู้ฝากอย่าง
ยุติธรรมและชัดเจน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝากและผู้ประกอบการ

ในระบบธนาคารอิสลาม ผู้ฝากทั้งหมดจะเปรียบเสมือน
นายทุน และธนาคารจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติการในรูปที่ว่า
ธนาคารได้รับสิทธิ์ในการแต่งตั้งตัวแทนเมื่อนำเงินฝากไปลงทุน
ในการลงทุนนั้นกิจการบางอย่างอาจจะประสบความสำเร็จอย่าง
งดงามบางกิจการอาจจะพองจะดำเนินงานอยู่ได้ และบาง
กิจการอาจจะพิจารณา และตัดสินใจการค้า การอุตสาหกรรม
หรือการผลิตใดที่สมควรจะเสี่ยงต่อการลงทุน และเมื่อลงทุน
ไปแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน
ระยะยาว

ในแต่ละปีงบประมาณ ธนาคารจะทำการรวบรวมงบบุค
ผลกำไร ขาดทุนทั้งหมดและงบลสุดท้ายที่ยังคงเหลือ หลังจาก
หักค่าใช้จ่ายทั่วไปของธนาคารแล้วจะได้นำมาแบ่งกันระหว่าง
ธนาคาร และผู้ฝากตามที่ตกลงกันไว้ ในส่วนที่เป็นของธนาคาร
ธนาคารจะนำไปแบ่งระหว่างผู้ถือหุ้นของธนาคารอีกทีหนึ่ง

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝาก ถือว่าธนาคารเป็นผู้
ปฏิบัติการหรือผู้จัดการธุรกิจและผู้ฝากเปรียบเสมือนกับนายทุน
ส่วนความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการนั้น ธนาคารเปรียบเสมือน
กับนายทุน

5. ธนาคารอิสลามกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บางคนอาจจะคิดว่า ระบบธนาคารไม่สามารถที่จะนำ
มาปฏิบัติได้ เพราะจะทำให้ประเทศที่ใช้ระบบธนาคารแบบนี้
ต้องแยกตัวอยู่โดดเดี่ยวจากส่วนอื่นๆ ของโลกและจะทำให้เกิด
ความเสียหายในกรณีระหว่างประเทศ ความจริงแล้วระบบ

ธนาคารอิสลามไม่ใช่ของแปลกหรือเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความ
ยุ่งยากอย่างที่วิตกอยู่เลย เพราะถ้าหากประเทศต่างๆ ของ
โลกที่มีทฤษฎีการเมืองและการเศรษฐกิจที่แตกต่างกันสามารถ
จะอยู่เคียงข้างกัน และค้าขายระหว่างกันก็ไม่มีเหตุผลที่ประเทศ
ซึ่งใช้ระบบธนาคารอิสลามจะต้องแยกตัวออกไปจากส่วนอื่นของโลก

ถ้าปราศจากการลงทุนทางการค้าระหว่างประเทศแล้ว
ธนาคารอิสลามก็สามารถที่จะส่งเสริมปริมาณการค้าระหว่าง
ประเทศได้ เพราะธนาคารสมัยใหม่จะหารายได้จากการค้า
ระหว่างประเทศ โดยรับสินค้าจ้างจากการบริการธุรกิจระหว่าง
ประเทศ การรับและเก็บสัญญาแลกเปลี่ยนจากลูกค้า แต่ใน

ระบบอิสลามธนาคารจะเสนอบริการเหล่านี้ โดยไม่คิดค่าบริการ
ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะธนาคารเป็นหุ้นส่วนกับนักธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้น
ธนาคารช่วยนักธุรกิจให้หลีกเลี่ยงจากการเงินที่ผิดเคือง

หลักการธนาคารอิสลามค่อนข้างเหมาะสมกับหลักการธนาคาร
ระหว่างประเทศ เพราะโลกสมัยปัจจุบันกำลังคล้อยตามปรัชญา
ทางเศรษฐกิจระบบอิสลาม อาจจะโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัว
ก็ได้ โดยที่สามารถจัดหาเงินกู้ได้ แม้แต่อัตราดอกเบี้ยจะอยู่ใน
ในระดับศูนย์ในบางกรณี ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการเมือง
และเศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่มากู้

ผู้ทรงคุณวุฒิ

บรรณานุกรม

อุมม์มุฮัมมัด สะมะอูน

- บรรจง ปินกาชัน. ดอกเบ็ญและระบบธนาคารอิสลาม. กรุงเทพฯ : เจริญธรรม 2520.
- การคลังในอิสลาม. กรุงเทพฯ : วุฒิชัยการพิมพ์, 2523.
- มรวาน สะมะอูน. อัลกรุอานภาค 1. กรุงเทพฯ : ส.วงศ์เสงี่ยม, ม.ป.ป.
- โมราลีส์. อิสลามกับการพัฒนาและดอกเบ็ญ. กรุงเทพฯ : อัล-ญิฮาด, 2521.
- วิทยา วิเศษรัตน์. เศรษฐกิจในระบบอิสลาม. กรุงเทพฯ : หนังสืออนุสรณ์ เมลิตดกลาง, 1405, ม.ป.ป.
- อับดุลละาะห์ อับรู. เศรษฐศาสตร์อิสลาม. เอกสารโรเนียว/ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2525.